



PRESSMEDDELANDE från EU:s narkotikacentrum i Lissabon

ETT GENUSPERSPEKTIV PÅ NARKOTIKAMISSBRUK

Tillgången på missbruksbehandling för kvinnor är fortfarande begränsad i Europa

(23.11.2006, LISSABON) Hälso- och sjukvården i Europa har börjat inse att kvinnor med narkotikaproblem har särskilda behov och att dessa behov kräver specialinsatser. Behandling som riktar sig uteslutande till kvinnor förekommer dock fortfarande i mycket liten skala. Detta enligt **EU:s narkotikacentrum (ECNN)** som idag presenterar en översikt där narkotikamissbruk studerats ur ett genusperspektiv ⁽¹⁾, och som offentliggörs tillsammans med **Årsrapporten för 2006 över situationen på narkotikaområdet i Europa**.

Översikten visar att narkotikabehandling vanligtvis utgår ifrån opiatmissbrukares behov, vilka oftast är män, och att "genusspecifik behandling" i allmänhet avser insatser för kvinnliga narkotikamissbrukare. Även om nästan alla **medlemsstater** i EU inklusive **Norge** nu har minst en beroendevårdsenhet uteslutande för kvinnor, eller för kvinnor med barn, är sådana inrättningar fortfarande ovanliga och finns ofta bara i de större städerna. Fortfarande är det genom den allmänna vården som de flesta kvinnor får hjälp.

Narkotikacentrumets direktör Wolfgang Götz menar att rapporten tydligt visar att det finns exempel på goda behandlingsmetoder i Europa, som vi kan lära av. Det finns vård som är effektiv för gravida kvinnor, som tar hänsyn till de problem som kvinnor med barn kan ha och som även tar upp de komplexa problem som kvinnor som har utsatts för fysiska eller sexuella övergrepp kan ha. Det vi måste titta på är alltså inte vilken typ av tjänster kvinnor behöver, utan snarare hur den specialiserade vården kan bli mer tillgänglig.

Att behandla narkotikaproblemen — och undvika en alltför svår avvänjning — är viktigt för både mödrarnas och barnens hälsa. Specialiserade inrättningar där gravida narkotikamissbrukare får förtur till vård finns nu i många länder, även om stödet inte alltid fortsätter efter det att barnet är fött.

Idag är omkring 20 procent av dem som påbörjar behandling för narkotikamissbruk i Europa kvinnor. Enligt forskningen är brist på barnomsorg en central faktor som gör att kvinnor låter bli att söka hjälp. Nästan en kvinna av fyra (23 procent) som får tillgång till öppenvård har barn i hemmet. Det är därför viktigt att lösa barnomsorgen när man utvecklar "kvinnovänliga" behandlingsalternativ så att kvinnliga drogmissbrukare lockas till att börja och stanna kvar i behandling. **Belgien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Österrike, Portugal, Storbritannien och Norge** kan allihop erbjuda program som tar hänsyn till föräldraskapet. Den genusspecifika vården är för det mesta inriktad på mödrarna men en **svensk** studie belyser till exempel hur viktig fadersrollen är för manliga missbrukare.

Kvinnorna nås inte av de skadebegränsande åtgärderna

I alla EU-länder är det fler män än kvinnor som dör av överdoser och beroende på land svarar kvinnorna för mellan 7 och 35 procent av alla narkotikarelaterade dödsfall. Undersökningen som nu presenteras visar att det finns betydande skillnader mellan kvinnor och män när det gäller trenderna för narkotikarelaterade dödsfall. Samtidigt som dödsfallen på grund av överdos bland män i EU minskade med omkring 30 procent mellan 2000 och 2003 (EU-15) minskade dödsfallen bland kvinnor bara med 15 procent under samma period. Man kan därför fråga sig om de skadebegränsande åtgärderna som är inriktade på narkotikamissbrukare i högriskgrupper är mindre effektiva för kvinnor än för män.

Ett annat problem är den relativt höga andelen hiv-infektioner bland kvinnor som injicerar droger. Kvinnliga injektionsmissbrukare är oftare inblandade i prostitution och är mer utsatta för att bli smittade med hiv. Färska uppgifter från studier av injektionsmissbrukare i nio EU-länder visar att hiv-prevalensen i genomsnitt är 13,6 procent bland manliga injektionsmissbrukare och 21,5 procent bland kvinnliga.

Även om det i allmänhet är fler män som injicerar droger och dör till följd av detta får man inte glömma att kvinnor som injicerar kan vara både mer utsatta och svårare att nå ut till. Detta är något som det **Europeiska narkotikacentrumet** vill rikta uppmärksamheten mot.

Håller skillnaderna mellan män och kvinnor på att minska?

Undersökningar visar att det finns markanta skillnader i av kvinnors och mäns narkotikaproblem. I samtliga länder i Europa är det fortfarande betydligt fler män än kvinnor som använder narkotika, i synnerhet när det gäller upprepad, intensiv och problematisk användning.

En analys som **narkotikacentrumet** gjort med hjälp av uppgifter från undersökningar i den vuxna befolkningen (15–64 år) visar att det inte finns några starka belägg för att skillnaden mellan kvinnor och män håller på att minska när det gäller omfattningen av narkotikaanvändande. Uppgifter från undersökningar av droganvändningen bland skolelever (15–16 år) visar emellertid några oroande trender. I vissa medlemsstater förefaller det som om flickorna håller på att komma ikapp pojkarna när det gäller att någon gång ha prövat narkotika och alkohol. Frågan är vilka konsekvenser detta kan få på omfattningen av narkotikaanvändningen i framtiden.

I **Tjeckien, Danmark, Estland, Irland, Lettland, Polen, Slovakien** och **Norge** visar till exempel färska undersökningar som genomförts bland skolelever att skillnaden mellan könen har minskat när det gäller att någon gång ha prövat cannabis (figur 4). Tre länder — **Irland, Finland** och **Norge** — rapporterar att ungefär lika många manliga som kvinnliga elever någon gång har använt denna drog. På samma sätt är könsfördelningen ungefär lika bland dem som någon gång har använt ecstasy i **Tjeckien, Tyskland, Spanien, Estland, Ungern, Irland, Lettland, Slovakien, Finland** och **Storbritannien** (figur 5)⁽²⁾.

Över hela Europa, med undantag för **Irland, Storbritannien** och **Norge**, är "festsupandet" (fem eller fler alkoholhaltiga drycker vid ett och samma tillfälle den senaste månaden) fortfarande vanligast bland pojkar (figur 8). Den enda typen av drogmissbruk där flickor visar högre prevalens än pojkar är när det gäller att någon gång ha tagit receptfria lugnande medel och sedativer. Här kan nivåerna vara höga: i över hälften av de rapporterade länderna hade 5 procent eller mer någonsin tagit sådana medel och upp till 18 procent bland flickorna i **Litauen** och 22 procent i **Polen** (figur 7).

Pojkar — en möjlighet till narkotikaprevention som inte tillvaratas

Unga pojkar löper större risk än flickor att använda droger och utveckla problem till följd av detta. Allt fler forskningsresultat tyder på att insatser som skraddarsys för unga mäns behov kan vara ett lovande perspektiv. Genusrelaterat förebyggande arbete är dock sällsynt i hela EU och där det förekommer är det i regel inriktat på flickor. Bristen på förebyggande program som tar särskild hänsyn till pojkars behov är en outnyttjad möjlighet i det narkotikaförebyggande arbetet i Europa.

Enligt **Wolfgang Götz** är det nu 20 år sedan som regeringarna i Europa för första gången fäste uppmärksamheten på genusaspekter inom narkotikaområdet. Även om genusperspektivets principiella betydelse nu är allmänt erkänd, avspeglas detta inte alltid i det praktiska arbetet. Budskapet är klart: nya, alternativa satsningar måste ta hänsyn till att kön har inverkan på enskilda individers problem, på deras vilja att börja behandling och på vilka insatser som är effektiva.

Anm.:

⁽¹⁾ *Selected issue: 'A gender perspective on drug use and responding to drug problems'* <http://issues06.emcdda.europa.eu>
Alla siffror som redovisas i detta pressmeddelande finns i detta *temakapitel*.

⁽²⁾ Uppgifter från ESPAD (projekt för undersökningar om alkohol och andra droger i skolorna i Europa)
<http://www.espad.org/index.html>